१ सिप्पसुत्तं

(तिपिटकातील उदान या ग्रंथातून प्रस्तुत उतारा घेतला आहे. तथागत बुद्धाच्या काळात, त्यावेळच्या समाजात जे विविध व्यवसाय किंवा कला प्रचारात होत्या त्यांची यादी आपल्याला या उताऱ्यात मिळते. भोजन झाल्यावर भिक्खू निवांतपणे इकडच्या तिकडच्या गप्पा मारीत बसले असता कोणाकोणाला काय येते, संघात येण्यापूर्वी कोण काय व्यवसाय करीत होता असा विषय निघाला त्या गप्पांमधून या सर्व व्यवसायांचा उल्लेख आलेला आहे. विशेष म्हणजे अन्य व्यवसाय व कला यामध्ये 'काव्य करणे' हाही एक व्यवसाय गणला आहे.)

एवं मे सुत्तं। एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन सम्बहुलानं भिक्खूनं पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तानं मण्डलमाळे सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं अयमन्तराकथा उदपादि – ''को नु खो, आवुसो, सिप्पं जानाति? को किं सिप्पं सिक्खि? कतरं सिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति ?

तत्थेकच्चे एवमाहंसु – ''हत्थिसिप्पं सिप्पानं अग्गं.'' ति । एकच्चे एवमाहंसु – ''अस्ससिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति । एकच्चे एवमाहंसु – ''रथसिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति। एकच्चे एवमाहंसु – धनुसिप्पं सिप्पानं अग्ग'' ती। एकच्चे एवमाहंसु – ''थरूसिप्पं सिप्पानं अग्ग''ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''मुद्दंसिप्पं सिप्पानं अग्गं''ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''गणनासिप्पं सिप्पानं अग्गं'ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''संखानसिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति''। एकच्चे एवमाहंसु – ''लेखा सिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''कावेय्यासिप्पं सिप्पानं अग्गं''ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''लोकायतसिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति। एकच्चे एवमाहंसु – ''खेत्तविज्जासिप्पं सिप्पानं अग्गं'' ति। अयञ्चरहि तेसं भिक्खूनं अन्तराकथा होति विप्पकथा।

(उदान)

शब्दार्थ / सद्दत्थ

सम्बल (नपुं.) – सामान (खाण्यापिण्याचे)
सन्निपतितान (क्रिया.) – सभा असताना
अन्तराकथा (स्त्री.) – इकडचे तिकडचे बोलणे, गप्पागोष्टी
सिक्खि (सिक्खति क्रि.) – शिकला
एकच्चे (एकच्च, वि.) – काहीजण
अस्ससिप्पं (नपु.) – घोडे पाळणे, त्यांना शिकविणे ही कला
धनुसिप्पं (नपुं.) – धनुष्यबाण करण्याची कला
मुद्दासिप्पं (नपुं.) – शिक्के, नाणी करण्याची कला
संखानसिप्पं (नपुं.) – हिशोब करण्यातले प्राविण्य
कावेय्यासिप्पं (नपु.) – काव्य करण्याची कला
खेत्तविज्जासिप्पं (नपु.) – शेतीविषयक माहिती, कृषिविधान
सम्बहुलानं (सम्बहुल वि.) – अनेक, पुष्कळकरून
पच्छाभत्तं (क्रि. वि.) – जेवणानंतर, भोजनानंतर
सिप्पं (नपु.) – व्यवसाय, धंदा, हुनर
सिप्पानं अग्गं – सर्वश्रेष्ठ धंदा किंवा व्यवसाय
हत्थिसिप्पं (नपु.) – हत्ती पाळणे, हत्तींना शिकवण्याची कला
रथसिप्पं (नपुं.) – रथ तयार करण्याची कला
थरूसिप्पं (नपुं.) – तलवारी करण्याची कला
गणनासिप्पं (नपुं.) – संख्याशास्त्र
लेखासिप्पं (नपुं.) – कारकुनी किंवा लिखापढी करण्याची कला
लोकयतसिप्पं (नपुं.) – लोकव्यवहार जाणण्याची कला किंवा तर्कविद्या

स्वाध्याय

प्रश्न १ प्रश्नांची उत्तरे लिहा

१. बुद्धकाळातील व्यवसायांची नावे सांगा?
२. सिप्पसुत्तातील तुम्हाला आवडणारे व्यवसाय कोणते व का?

प्रश्न २ संधी विग्रह करा

१) एवमाहंसु
२) तत्थेकच्च